

**Ajuntament
de Barcelona**

PROCÉS PARTICIPATIU PATRIMONI DE GRÀCIA

INFORME DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA

SESSIÓ DE PRESENTACIÓ DEL PROCÉS A LES ENTITATS DE L'ÀMBIT D'INTERVENCIÓ

25 de març de 2019

**Ajuntament
de Barcelona**

Direcció i elaboració del document:

Direcció de Comunicació i Participació
Ecologia Urbana

Introducció

El districte de Gràcia, amb una superfície de 418,6 ha, es va desenvolupar de forma intensiva durant la segona meitat del s.XIX, amb un teixit característic format per unitats urbanitzades al voltant de places connectades per carrers rectes però no gaire amples. D'altra banda, el barri de la Salut va aprofitar una ubicació excepcional i assolellada per ubicar casetes d'estiueig, on l'arquitecte Antoni Gaudí va projectar el Park Güell.

Des dels anys 60, però, s'ha produït una progressiva desaparició del teixit tradicional i un canvi important de la imatge de ciutat jardí originària en molts d'aquests indrets. Tanmateix, el planejament vigent no garanteix el manteniment de la tipologia i ordenació preexistents. En aquest context, Gràcia aborda la necessitat de protegir el catàleg d'edificis de la Vila de Gràcia i part dels altres barris del districte després que s'hagi constatat la ferma voluntat del veïnat de conservar un patrimoni arquitectònic emblemàtic, que dona personalitat al barri. Alhora, l'Ajuntament busca protegir aquests elements dels moviments d'especulació a què està sotmès tot el teixit habitacional de Gràcia.

Per tal de garantir el manteniment dels valors del teixit antic (valors de conjunts, de paisatge urbà o valors tipològics i d'ús), i definir unes estratègies d'intervenció que fomentin i estimulin la rehabilitació en front de la substitució, el desembre de 2018 es tramita una suspensió de llicències per elaborar un estudi patrimonial i urbanístic del barri de la Vila de Gràcia i part dels barris de la Salut, Vallcarca i Camp del Grassot i Gràcia Nova i revisar posteriorment, si s'escau, el planejament vigent a l'àmbit de treball.

Amb la voluntat de compartir i debatre els continguts d'aquests treballs, durant els anys 2019 i 2020 l'Ajuntament de Barcelona ha decidit promoure un procés de participació del Reglament de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona, aprovat el 6 d'octubre de 2017, tal i com aquest preveu al seu article 37, amb les entitats, associacions i veïnat de l'àmbit d'actuació, a fi de definir de manera compartida el seu full de ruta urbanístic pels propers anys.

Sessió informativa a les entitats dels àmbits d'intervenció

Dades bàsiques

Data, hora i lloc: 25 de març de 2019 a les 18.00h, a la sala d'actes de la Seu del Districte de Gràcia, plaça de la Vila de Gràcia, 2.

Convocatòria: la convocatòria de la jornada participativa es va realitzar mitjançant correu electrònic a diferents entitats relacionades amb l'àmbit.

Participants (32 persones assistents):

Entitats:

Amics i Amigues de La Sedeta
ÀqabaBcn
AVV Camp d'en Grassot i Gràcia Nova Història Memòria Patrimoni
AVV Park Güell-La Salut- Sanllehy
AVV Vila de Gràcia
ERC
Matters Arquitectura SLP
Plataforma Gràcia On Vas
PSC
Taula Història de Gràcia
L'Independent
Salvem l'Alzina

Personal tècnic:

Aurora López, Gerència Adjunta d'Urbanisme Ecologia Urbana.
Joan Casadevall, Gabinet del Color
Francesc Ragués, Direcció de Serveis de Planejament Ecologia Urbana .
Xavier Moreno, Direcció de Comunicació i Participació Ecologia Urbana.

Metodologia

La sessió de treball s'ha desenvolupat en dos moments diferenciats:

- Una primera part de caràcter informativa durant la qual els responsables tècnics del projecte ha realitzat una exposició del mateix.
- Posteriorment s'ha obert un torn de paraules moderat per tal de recollir valoracions per part de les persones assistents.

Exposició tècnica del projecte Patrimoni de Gràcia

S'inicia la sessió amb la benvinguda per part d'Aurora López, que presenta a en Xavier Moreno, en Francesc Ragués i en Joan Casadevall.

Indica que el motiu de la reunió és la presentació del procés de participació ciutadana que s'ha d'iniciar en el marc de l'elaboració del Catàleg de Patrimoni del districte de Gràcia. Fins ara s'han fet catàlegs de diferents parts de la ciutat (Ciutat Vella, Sant Andreu, Poble Nou, Horta...). Tanmateix, no s'ha fet cap tasca de l'envergadura del catàleg del que es parlarà avui, que actualment està en procés de revisió i actualització en base a la percepció que avui en dia es té del patrimoni urbanístic i paisatgístic.

Per l'elaboració del catàleg s'ha mirat de triar equips diferents per tenir molts punts de vistes sota la coordinació d'un expert.

En relació al procés participatiu indica que les persones que viuen als territoris són qui coneixen millor la història de cada edifici, per això es demana la participació activa del veïnat.

Indica que Xavier Moreno explicarà el procés participatiu i Francesc Ragués presentarà els equips que estan realitzant els estudis de patrimoni.

ESTUDI PATRIMONIAL

Antecedents

- S'ha constatat en els darrers anys una progressiva desaparició del teixit tradicional i un canvi important de la imatge de ciutat jardí originària. En aquest context s'emmarquen diferents casos recents que s'han detectat:
 - Enderrocament de l'edifici del C/Balcells 24.
 - Integració de les façanes preexistents als projectes definitius dels carrers Camprodon 23, C/Sant Pere Màrtir 5, Verdi 305.
 - Previsió d'enderrocament de les casetes dels números 15 i 17 del carrer Encarnació.
- Organització de plataformes veïnals per la conservació del patrimoni de l'entorn.
- Desembre de 2018. Suspensió de llicències d'obra nova i gran rehabilitació, i els comunicats d'enderroc de construccions. Ara s'ha de plantejar com volen que sigui la renovació del catàleg patrimonial sense que hi hagi afectacions al patrimoni.

Marc de treball

Es tracta d'una feina ambiciosa que ha requerit una reflexió prèvia, amb etapes raonables i viables. S'ha plantejat en dues fases:

a) Fase 1. Elaboració de la revisió del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic Històric (PEPPAH) de la Vila de Gràcia, però amb una nova mirada sobre el catàleg vigent, prop de 200 hectàrees que s'han dividit en diversos equips de treball.

Objectius:

- Actualització de tots els elements que componen el valor des d'un punt de vista patrimonial.
- Valoració urbanística i de teixit que componen totes les peces de la vila i de la salut.
- Definir unes estratègies que busquen, a banda de la revisió dels equips, una estratègia urbanística que busca acabar de tancar el cercle del pla de la vila de Gràcia (fase 2).
- Garantir el manteniment dels valors del teixit antic (valors de conjunts, de paisatge urbà, o valors tipològics i d'ús).
- Definir unes estratègies d'intervenció que preservin el patrimoni construït característic d'aquests barris i alhora fomentin i estimulin la rehabilitació i el manteniment, enfront de la substitució.

b) Fase 2. Revisar, si s'escau, el planejament vigent a l'àmbit de treball (a partir de desembre 2019 i principis 2020). S'elaboraria la revisió del planejament de la Vila de Gràcia. Aspectes molt més pràctics que la protecció: remodelació, dotacions, possibles horitzons que convingui definir...

Els **objectius** d'aquest marc de treball són que abasten la regulació de tota l'edificació dels elements

revisions d'afectacions (per propostes de remodelació que estan amb dificultats de gestió). També d'altra banda, l'aprovació d'aquest document:

- Actualitzar la protecció patrimonial dels barris de la Vila de Gràcia
- Analitzar la situació urbanística dels àmbits.
- Garantir el manteniment dels valors del teixit antic (valors de conjunts, de paisatge urbà, o valors tipològics i d'ús).
- Definir unes estratègies d'intervenció que preservin el patrimoni construït característic d'aquests barris i alhora fomentin i estimulin la rehabilitació i el manteniment, enfront de la substitució.

Fase 1. Elaboració de la revisió del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic Històric (PEPPAH) de la Vila de Gràcia

Equips de treball

- 3 equips de revisió del catàleg de Protecció de Patrimoni dels barris, que treballaran en tres àmbits.
 - **Àmbit 1** . Illes situades al sud del Torrent de l'Olla i Travessera corresponent al barri de la Vila de Gràcia i illes de Camp d'en Grassot. **Equip ÀqabaBcn_ Montserrat Villaverde** .
 - **Àmbit 2**. Illes situades al nord del Torrent de l'Olla i Travessera situades als barris de Vila de Gràcia i d'El Camp d'en Grassot i Gràcia Nova. **Equip Veclus, Francesc Caballé**.
 - **Àmbit 3**. Illes per sobre de Travessera de Dalt corresponents als barris de la Salut i Vallcarca i els Penitents. **Equip Matters, Gemma Serch**.
- 1 Equip (4t equip) de treball per a l'avaluació de la vegetació i l'arbrat per a tot l'àmbit, que fa una immersió en els valors de l'espai no construït. **Equip Barcelona Regional, Mar Montlleó**.
- 1 Equip (5è equip) de coordinació dels equips i assistència tècnica. Harmonització de la resta d'equips, metodologia, etc. **Equip Gabinet del Color_Joan Casadevall**.

Metodologia

Pren la paraula en Joan Casadevall. Tant en el treball de camp com en la relació amb els equips, la metodologia consisteix a valorar des del carrer quins són els edificis i espais que es volen preservar.

Les fases previstes són:

- 1.- Inici del procés: identificació del teixit.
- 2.- Treball de camp per part dels diferents equips: sobre cartografia i llistat es classifiquen els elements existents fent un recorregut per l'àmbit que pertoca a cada element per veure què queda del teixit tradicional i la seva vegetació. A més de marcar el mapa, s'ha de sistematitzar la informació que es recapta, per poder encreuar les informacions i que tothom les entengui.
- 3.- Fites del lloc i la memòria: Es van trobant d'edificis, elements naturals i d'altres. Quins són els diferents espais buits? Quin tipus de patis interiors hi ha a les cases que poden ser espais verds? S'intenta identificar tots els elements. Es vol incorporar el factor de la memòria quan s'introdueixin elements emblemàtics. És on s'han recolzat en tot el material que han portat les veïnes. Quines imatges són més evocadores? Quines estan recollides i quines se'ns han passat per alt? Encara queden testimonis en les façanes, en els jardins,

en els espais privats... En els paisatges no tant. Cal fer un esforç perquè no es perdin. Per això es planteja elaborar aquestes fitxes.

- 4.- Recerca documental i d'arxius.
- 5.- Posada en comú.
- 6.- Propostes de protecció integral: Construït, Vegetal, Aigua.
- 7.- Debat patrimonial i urbanístic.

Document de planejament

Un cop finalitzat l'estudi de patrimoni es farà un document de planejament, revisió de l'actual pla especial de protecció del patrimoni històric on hi haurà totes les participacions dels veïns. Es preveu iniciar la seva tramitació després de la fase de suspensió preventiva de les llicències.

Contindrà com a document de planejament:

- Antecedents i objectius de planejament.
- Memòria d'ordenació amb justificació dels criteris de protecció de béns immobles i de teixits tradicionals.
- Normativa vinculada a les normes vigents de l'MPPGM per a la Protecció del Patrimoni Històric Artístic de Barcelona.
- Fitxes normatives de protecció del patrimoni avaluades pel Departament de Patrimoni i proposades pels equips de treball i en coordinació amb les entitats i associacions.
 - Revisió dels elements individuals i conjunts protegits actuals.
 - Proposta de nous elements individuals i conjunts a protegir (novembre i desembre 2019)
- Plànols de localització i propostes de protecció, documents més gràfics.

A partir d'aquest escenari de treball s'enceta la Fase 2.

Fase 2. Revisió i actualització del planejament general de tot l'àmbit de la Vila de Gràcia

Esquema de treball

- Elaboració de la documentació necessària d'una modificació de planejament segons s'estableix a la legislació urbanística vigent.
- Avaluació de l'estat de desenvolupament i d'execució del planejament vigent i de l'adequació de totes les actuacions de remodelació previstes al planejament vigent pendents de desenvolupament.
- Elaboració de la proposta de pla on s'abordaran a partir dels documents de criteris i diagnòstic elaborats.
 - En la proposta es tindran en compte també tots els documents elaborats en els treballs patrimonials de la Fase 1. D'aquests s'incorporaran tots els elements i conjunts de protecció proposats, s'avaluaran les propostes de conjunts urbans, teixits amb valors patrimonials i d'interès paisatgístic.
 - Redacció de l'adequació normativa i de la regulació de l'edificació a les característiques del teixit i de les tipologies edificatòries de la Vila.
 - Avaluació i propostes sobre les afectacions vigents.
 - Previsió de les actuacions de gestió necessàries.

Pren la paraula en Xavier Moreno, qui explica que en el marc d'aquest projecte caldrà impulsar un procés participatiu del Reglament de Participació Ciutadana, tal i com aquest preveu al seu article 37, durant el qual es podran crear una sèrie d'espais per facilitar la participació de la ciutadania.

Objectius

- Comunicar i divulgar els treballs tècnics en relació a la protecció del Patrimoni de Gràcia.
- Facilitar el contrast i el recull d'informació i propostes per complementar els resultats de l'estudi patrimonial dels àmbits d'actuació.
- Promoure un debat ciutadà que permeti incorporar la visió del veïnat en relació a les propostes tècniques plantejades. Obrir la participació.
- Facilitar el seguiment del procés de tramitació.

Cronograma de treball

- Març 2019: Punt de partida. Espais de contrast per alimentar el treball tècnic.
 - Fites del treball tècnic: Inici dels treballs de revisió patrimonial.
 - Participació: Presentació del procés (25 de març).
- Abril/Maig 2019:
 - Participació:
 - Tramitació administrativa
 - Constitució de la Comissió de Seguiment
 - Canals per a la recollida d'informació
- Juny 2019:
 - Fites del treball tècnic: Lliurament primera diagnosi tècnica
 - Participació: Sessió del grup de treball
- Setembre 2019:
 - Fites del treball tècnic: Lliurament de la proposta d'elements a incorporar. Per la suspensió de llicències, abans de desembre 2019 s'ha d'iniciar una tramitació per ampliar la suspensió de les llicències. En aquell moment potser ja hi ha una proposta i s'hi podran incorporar més veus.
 - Participació: Sessió del grup de treball
- Desembre 2019/Any 2020:
 - Fites del treball tècnic: Inici, tramitació, revisió del catàleg. Inici del treball tècnic, de revisió del planejament.
 - Participació: Sessions informatives i de debat, espais de seguiment, exposició temporal.

Paral·lelament a tot això, es preveu desenvolupar un espai propi al Decidim (plataforma per als processos participatius de la ciutat) per informar, participar i per fer el seguiment de la tramitació dels documents. Encara no està actiu perquè no s'ha obert el procés.

Mapa d'actors

Les entitats i associacions que es preveu mobilitzar per a prendre part en el procés participatiu són les següents:

Del districte de Gràcia

PLATAFORMA GRÀCIA ON VAS
OFICINA D'HABITATGE DE GRÀCIA
AV VILA DE GRÀCIA
AV DE LA SALUT- PARK GÜELL-SANLLEHY
AV DEL PASSEIG DE SANT JOAN
AC TRAVESSERA DE DALT
AV GRÀCIA NORD I VALLCARCA
AV PLAÇA LESSEPS
AV DEL CAMP D'EN GRASSOT
AV PLAÇA DIAMANT
AV PLAÇA JOHN LENNON
LLUISOS DE GRACIA
FUNDACIO ORFEÓ GRACIENC
FEDERACIÓ DE COLLES DE SANT MEDIR
FUNDACIÓ PRIVADA FESTA MAJOR DE GRÀCIA
CENTRE MORAL I INSTRUCTIU DE GRÀCIA
CERCLE CATÒLIC DE GRACIA
PLATAFORMA SALVEM L'ALZINA
PLATAFORMA SALVEM L'INTERIOR D'ILLA
TALLER D'HISTORIA DE GRACIA
AMICS I AMIGUES DE LA SEDETA
CASTELLERS DE VILA DE GRACIA
COORDINADORA DE COLLES DE CULTURA DE GRÀCIA (CCCG)

De Ciutat o Sectorials

FAVB
COAC
AADIPA

PROPERES FITES

Xavier Moreno indica quines són les fites previstes a desenvolupar-se a partir d'aquell moment.

Tramitació administrativa

- Decret d'aprovació i convocatòria del procés participatiu.
- Validació de la proposta de procés en el marc del Comitè Director de Democràcia Activa.
- Obertura de l'espai específic pel procés al lloc web Decidim (amb l'objectiu de donar al procés traçabilitat i transparència).

Canals de recollida de la informació

Es proposa obrir canals de recollida d'informació entre les entitats i els equips redactors.

La finalitat és facilitar el contacte amb els equips redactors amb l'objectiu d'enriquir la diagnosi mitjançant la transmissió de documentació o propostes relatives al patrimoni i els elements arboris susceptibles de catalogació i conservació.

Es plantegen dues vies per facilitar aquesta recollida:

- a) Recollida de fitxes de treball i altre informació addicional per via telemàtica (Decidim).
- b) Sessió presencial de recollida i contrast de la informació aportada per les entitats amb els equips tècnics redactors.

Es mostra el model de fitxa *Fites de la memòria*.

Constitució i funcions de la Comissió de Seguiment

- Atès que es tracta d'un procés participatiu del reglament de participació, es necessari convocar una comissió de seguiment que abordi un debat sobre com desenvolupar la participació en relació al projecte.
- Es proposa una composició reduïda, amb 3 -5 entitats que tinguin interès en implicar-se en aquest treball. Es proposa recollir candidats durant la sessió del 25 de març.
- Les funcions de la Comissió de Seguiment que es convoca per si falta alguna cosa en el procés de participació són:
 - a. Emetre opinió sobre els instruments i la metodologia concreta de debat proposats, suggerir les modificacions que consideri convenients i emetre informe. A aquests efectes pot demanar opinió a la Comissió Assessora dels processos participatius.
 - b. Fer el seguiment del funcionament i l'eficàcia dels instruments de debat i recomanar millores.
 - c. Emetre informe sobre les esmenes presentades pels participants en els instruments de debat respecte dels resums formalitzats en les actes de les sessions.
 - d. Conèixer i debatre l'informe de resultats del procés i afegir-hi suggeriments o millores.
 - e. Les altres que es deriven del Reglament de participació ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona i les que se li encomanin amb el decret d'aprovació del procés o posteriorment.

En Xavier Moreno anima a les entitats presents a presentar candidatura per formar part de la Comissió de Seguiment, que es constituirà abans de juny, i comenta que ho poden comunicar des de ja mateix. En finalitzar la sessió es recull la candidatura de les següents entitats: Plataforma Gràcia on vas i Taller d'Història de Gràcia

Torn obert de paraules

Intervencions:

- Una persona en representació de l'Institut Maria Climent pregunta si el catàleg entra en conflicte amb el planejament pel que fa a les qüestions tècniques. La revisió del catàleg passarà per damunt del planejament? Com es decidirà?
Es respon que en un primer moment és fa una revisió del catàleg i en segon terme la posada al dia del planejament si és necessària. Sempre que s'intervé sobre barris tradicionals es planifica quina estratègia i quines regulacions hi ha (miren tots els fronts dels edificis). En tot cas, el catàleg és prioritari i preval sobre el planejament. El problema es palnteja quan el catàleg entra dintre d'àmbits zonals que tenen unes expectatives concretes. Es vol aconseguir que aquests punts més conflictius siguin els menors possibles i que es mantinguin els espais veïnals, cosa que requereix aquesta primera lectura.
- Es pregunta si s'arribarà a descatalogar cap element o només s'ampliarà el catàleg. A més, s'ha parlat de memòria, no de patrimoni. Quina és la línia que les separa?

També es pregunta si es prioritza valor patrimonial o regulació del planejament. El veïnat prioritza el valor de les peces, dels conjunts, de les morfologies i mirar com pot combinar-se això amb el planejament. Ja hi ha contradiccions d'aquest tipus. S'aprofitarà per fer planejament per solucionar això?

Es respon que el valor arquitectònic és clar, cadascun dels edificis es contextualitza arquitectònicament i històricament. El treball de camp que s'està fent no té sentit sense la part històrica. Després o paral·lelament hi ha un treball d'arxiu. No es pot valorar un edifici sense el seu context patrimonial. Es miren expedients paral·lelament. L'equip intentarà gestionar la informació a la que té accés.

- Es recull una pregunta per determinar que passa amb les cases que no tenen valor arquitectònic però sí que tenen valor històric, que són importants per al barri i que el barri les vol conservar, encara que no tinguin molts elements.

Es respon que en aquest sentit, per exemple, tota l'arquitectura d'un nucli obrer segurament és anònima i s'han d'explicar molts detalls. Aquestes informacions no es troben en els llibres, les ha de facilitar el veïnat. Intentaran descuidar-se les mínimes possibles.

La tipologia dels edificis és a banda de l'estil, encara que siguin tipologies tradicionals, constitueixen aportacions al paisatge. En aquest sentit, amb el planejament metropolità no es diferenciava i es parlava de substitució. No es donava un valor tipològic, que també és necessari en aquesta mena de treballs.

Es valora que seria fantàstic que s'identifiquessin signes identitaris de la Vila de Gràcia. Hi ha un tipus d'acabat a les façanes que només es troba a Gràcia (estucat de cistell), per exemple. Això es va incorporar als anys 1870 i 1890, van fer-ne moltes i ha esdevingut un element distintiu de l'arquitectura del barri. Entre totes hem de recollir aquesta mena de signes que identifiquen el barri. Per exemple l'estructura a partir de places també és molt característica de la Vila de Gràcia.

- Es demana si seria possible incidir en treure elements distorsionadors com ara a Lesseps la caseta que hi ha al costat de la parada de l'autobús

Es respon que es tracta d'una estació transformadora provisional, que es desmuntarà aviat.

- Des del Taller d'Història de Gràcia, en Josep Maria indica que va participar en la revisió del catàleg l'any 2000. Llavors, el concepte del catàleg era un i ara n'és un altre. L'any 1983 es destrueix el refugi de la plaça del Sol i ja, quan l'any 1994, s'ha de fer el pàrquing a la plaça Revolució es podia haver fet un replantejament. Avui la sensibilitat de la gent ha canviat (exemple de l'alzina). Llavors no es va mirar només el valor arquitectònic, però el treball de recerca d'informació va ser diferent. En alguns carrers encara es conserven les distribucions de barri antigues. S'ha de fer un catàleg per saber on estan les coses. Quant a l'entramat urbà de les places, es va perdre durant molts anys la percepció de les mateixes com a espais comuns per la gent, es va perdre el costum de fer els actes públics a les places. S'ha de triar molt bé quins elements volem protegir (per exemple la Violeta es va protegir la part de fora i la de dins no).

Tancament de la sessió

S'indica que un cop redactada, s'enviarà l'acta de la sessió, les presentacions i tota la informació i s'agraïria que les entitats es sumessin al projecte.

Un veí proposa fer una sessió informativa sobre l'anterior procés que es va fer per catalogar elements de la Vila de Gràcia i s'accepta la proposta.

Pel que fa a la Comissió de seguiment, s'indica que del que es tracta és de veure quines estratègies poden ser útils perquè tot el barri s'assabenti de la feina que s'està fent. No cal ser un expert per afegir-s'hi.

Es recullen les preguntes i les demandes presentades i s'acorda que s'enviaran també per correu electrònic.